

ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОГО ПРАВОЗНАВСТВА В БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Заволович А. Й.

Буковинський державний медичний університет
(м. Чернівці, Україна)

Бачинський В.Т.

Буковинський державний медичний університет
(м. Чернівці, Україна)

Ванчуляк О.Я.

Буковинський державний медичний університет
(м. Чернівці, Україна)

Максимчук П.О.

Буковинський державний медичний університет
(м. Чернівці, Україна).

Розбудова правової демократичної держави передбачає розвиток правової освіти її громадян – це непохитний постулат сьогодення, що є особливо актуальним не тільки для України, але й для більшості країн Центральної та Східної Європи. Пріоритет в країнах світу надається організації системи охорони здоров'я, як суспільної (національної) справи, для забезпечення якої створюються солідарні механізми, що акумулюють ресурси суспільства (в ринково-солідарних і в державно-солідарних формах).

Правове забезпечення медичної діяльності в Україні на сьогоднішній день є надзвичайно актуальним, що пов'язано з активним розвитком приватної медичної практики, використанням новітніх досягнень медичної науки (трансплантологія, репродуктивні технології, клонування), удосконаленням управлінської діяльності в галузі охорони здоров'я тощо.

Головним питанням медичного права є нормативно-правове забезпечення права громадян у галузі медичної діяльності.

Медичне право – це сукупність правових, медичних та інших поглядів, уявлень, ідей, що розкривають основні положення і зміст медичного права, що сприяють розвиткові цієї галузі права в майбутньому.

До основних завдань науки медичного права відносяться: вивчення українського медичного права; дослідження особливостей передового закордонного досвіду в області юридичної регламентації медичної діяльності; теоретико-правові аспекти медичного права; розробка пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавчої бази галузі охорони здоров'я.

Особливістю медичного права є її універсальний характер, так як вона одночасно логічно вбудовується в структуру як юридичної так і медичної дисципліни.

При цьому вивчення медичного права на сьогодні в Україні стало необхідністю. При чому проблематика існує не тільки в нормативно-правовому забезпеченні медичного права як такого, але й в його викладанні про що свідчать: недостатня

правова поінформованість медичних та фармацевтичних працівників, «правовий нігілізм»; забезпечення правового захисту як медичних, фармацевтичних працівників, так і пацієнтів (збільшується кількість судових справ щодо медичних працівників)

Зазначене обумовлює нагальну потребу запровадження негайних заходів, які б сприяли значному покращенню стану справ у сфері охорони здоров'я та, зокрема, забезпечили б належні умови праці та захист медичним і фармацевтичним працівникам, а також гарантували б пацієнтам можливість належної реалізації їх конституційного права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Так у п. 17 Міжгалузевій комплексній програмі “Здоров'я нації” на 2002–2011 роки серед заходів, прийнятих з метою успішної реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, визначено і такий: “Забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців з організації та управління охороною здоров'я шляхом створення факультетів медичного менеджменту та маркетингу з відповідними кафедрами — менеджмент, маркетингу та економіки, психології, медичного права, соціології, а також кафедрами соціальної медицини, організації охорони здоров'я”.

Від того, наскільки якісною буде юридична база прав громадян у галузі охорони здоров'я, наскільки ефективно кожен громадянин скористується правом, залежить успішний динамічний розвиток як медичного права так і правової держави в цілому. Тобто з одного боку назріла необхідність більш ґрунтовного вивчення медичного права, з одного боку, а з іншого окреслились проблеми його викладання. Слід відзначити, що це багато в чому зумовлене розвитком нормативно-правової базою в галузі охорони здоров'я України, зокрема:

- недостатньо виражена державна політика у сфері охорони здоров'я громадян, у тому числі її законодавчого забезпечення;
- відсутність науково обґрунтованої стратегії законодавчої діяльності у сфері охорони здоров'я;
- низька законотворча активність суб'єктів законодавчої ініціативи;
- складність проходження законопроектів про охорону здоров'я у Верховній Раді України (яскравим прикладом цьому може бути вже понад десятирічний розгляд у вищому законодавчому органі держави проекту Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування”;
- відсутність спеціалістів, які б мали необхідний обсяг знань як у сфері юриспруденції, так і в медицині;
- різноспрямованість діяльності представників правової і медичної науки;
- недостатнє використання позитивного досвіду в регулюванні охорони здоров'я за кордоном;
- правова база охорони здоров'я є дуже нечіткою, нерідко зустрічаються законодавчі колізії і ситуації, коли норми різних актів, про охорону здоров'я, суперечать один одному;
- надмірна розкиданість норм про охорону здоров'я по всьому українському законодавству.

У Буковинському державному медичному університеті викладання дисципліни медичне правознавство здійснюється на кафедрі судової медицини та медичного правознавства студентам стоматологічного факультету 3 курсу, та розділу медичне правознавство дисципліни судова медицина та медичне правознавство студентам 4 курсу студентам спеціальності «лікувальна справа» та «педіатрія».

Нами багаторазово пропрацьовувались та удосконалювались програми викладання, оскільки слід відзначити, що в університеті студенти здійснюють перше глибоке вивчення вивчення нормативно-правової бази. Типова програма викладання медичного правознавства в Буковинському державному медичному університеті має наступний вигляд.

Змістовий модуль 1.

Правові основ медичного законодавства

Тема 1. Теорія держави і права

Поняття, суть, функції і соціальне призначення держави. Поняття, ознаки і функції права. Поняття і структура норми права. Джерела права. Нормативний акт як головне джерело українського права. Юридична сила нормативних актів. Система права. Правова поведінка.

Тема 2. Медичне право як галузь права.

Державне регулювання охорони здоров'я і медичної діяльності як функція держави. Предмет і метод медичного права. Функції і принципи медичного права. Медичне право як наука і навчальна дисципліна. Джерела медичного права. Суб'єкти та об'єкти медичного права.

Тема 3. Особисті немайнові права, що забезпечують існування фізичної особи.

Виникнення права на життя людини. Право на здоров'я. Право людини на особисту недоторканність, свободу та гідність. Право на медичну допомогу

Право на інформацію щодо стану свого здоров'я. Право на тайну щодо стану здоров'я. Права фізичної особи, яка знаходиться на стаціонарному лікуванні в установі охорони здоров'я.

Тема 4. Медичне законодавство в системі соціального регулювання медичної діяльності.

Рівні соціального регулювання медичної діяльності. Роль і значення лікарської етики і деонтології у загальній структурі соціального регулювання медичної діяльності. Етичний кодекс українського лікаря. Актуальні питання сучасної біоетики у сфері охорони здоров'я.

Змістовий модуль 2.

Організація, управління та правове регулювання у сфері охорони здоров'я

Тема 5. Регламентація права на життя та охорону здоров'я у законодавстві України та міжнародному праві.

Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я. Загальна характеристика законодавства України у сфері охорони здоров'я. Конституційне регулювання права людини на охорону здоров'я в Україні. Управління у сфері охорони здоров'я. Державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я.

Тема 6. Медична допомога за законодавством України.

Поняття медичної допомоги та її види за законодавством України. Медична допомога і медична послуга: співвідношення понять. Поняття гарантованого мінімуму медико-санітарної допомоги та його обсяг. Первинна медико-санітарна допомога. Невідкладна (швидка) медична допомога. Спеціалізована (вторинна) медична допомога. Висококваліфікована (третинна) медична допомога та її обсяг. Законодавче забезпечення організації діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби.

Поняття поліпшеного сервісного медичного обслуговування. Платні та безоплатні медичні послуги. Правові основи медичного страхування громадян України.

Тема 7. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин.

Права людини у сфері охорони здоров'я. Поняття пацієнта та його правовий статус. Права та обов'язки пацієнтів. Інформована згода на медичне втручання. Лікарська таємниця.

Медичні працівники як суб'єкти правовідносин охорони здоров'я, їх права та обов'язки.

Правовий статус закладів охорони здоров'я різних форм власності та публічно-правових утворень.

Захист прав суб'єктів медичних правовідносин.

Тема 8. Правове регулювання окремих видів медичної діяльності

Правове регулювання медичних експертиз.

Правове забезпечення охорони дитинства в Україні. Правове регулювання діяльності з планування сім'ї та репродукції людини в Україні.

Правове регулювання трансплантації і донорства в Україні.

Правові питання забезпечення населення лікарськими засобами. Правове регулювання проведення медико-біологічних експериментів в Україні.

Правове регулювання надання психіатричної допомоги.

Юридичні аспекти профілактики та лікування інфекційних хвороб, ВІЛ/СНІДу, туберкульозу.

Правові проблеми абортів.

Евтаназія та її види.

Змістовний модуль 3.

Визначення несприятливих наслідків у медичній практиці. Правопорушення та юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.

Юридична оцінка несприятливих результатів хворих. Лікарські помилки. Нещасні випадки. Проведення експертизи дефектів надання медичної допомоги. Ятрогенна патологія: визначення, актуальність і основні

причини виникнення ятрогеній; класифікація ятрогеній, місце ятрогенної патології в структурі несприятливих результатів медичних втручань.

Тема 10. Правопорушення в охороні здоров'я і юридична відповідальність.

Загальні питання юридичної відповідальності медичних працівників. Цивільно-правова відповідальність лікувально-профілактичних закладів. Адміністративна і дисциплінарна відповідальність медичних працівників. Кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів.

Поняття посадового злочину і посадової особи у сфері охорони здоров'я. Зловживання посадою. Хабарництво. Отримання незаконної винагороди. Службова фальсифікація. Халатність.

Використання матеріалів експертиз для профілактики правопорушень серед медичних працівників і покращання якості лікувально-профілактичної допомоги населенню.

Додатково передбачається самостійне опрацювання тем, які не увійшли до плану аудиторних занять:

- Особисті немайнові права, що забезпечують існування фізичної особи.
- Медичне законодавство в системі соціального регулювання медичної діяльності
- Правове регулювання окремих видів медичної діяльності.

В процесі викладання передбачено начитку лекцій та дні для консультацій студентів. Проте слід відмітити, що необхідно впроваджувати в процес навчання

нові підходи – зокрема, на нашу думку, доцільними є залучення до роботи зі студентами фахівців-юристів.

При засвоєнні студентами матеріалу навчальної дисципліни з початку є певні труднощі, що на нашу думку з однієї сторони зумовлено специфікою дисципліни, браком практичних навичок орієнтування в юриспруденції, а з іншого значним програмним навантаженням.

Таким чином, вивчення медичного права на сьогодні є надзвичайно необхідним для студентів медичного вузу, проте наявні певне коло проблем. В Буковинському державному медичному університеті викладання даної навчальної дисципліни здійснюється на базі кафедри судової медицини та медичного правознавства. За час викладання накопичений значний досвід, та розроблено методичну основу. Поряд з тим існує коло проблем, які необхідно вирішити.

Використані джерела

1. Волков В., Дешко Л. Медичне право - реальність сьогодення // Інформаційний правовий простір. — 5-11 травня 2007 р. — № 18. — С. 45-48.
2. Волков В.Д., Дешко Л.М. На захист медичного права // Юридичний Вісник України. — 2006. — № 8. — С. 8.
3. Любінець О.В., Сенюта І.Я. Медичне право України: програма для слухачів факультетів післядипломної освіти вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти МОЗ України. — Київ: 2004. — 66 с.
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. Кризина Н. П. Сучасний стан нормативно-правової бази охорони здоров'я України / Н. П. Кризина // 36. наук. праць Львів. регіон. ін-ту держ. упр. НАДУ при Президентіві України. — Вип. 10. — 2006. — С. 121-130.
6. Кризина Н. П. Принципи захисту основних прав людини і принципи права на здоров'я / Н. П. Кризина // Міжнар. наук.-практичн. журн. "Економіка і держава". — 2007. — № 1. — С. 78-80.
7. Радиш Я. Питання медичного права в дисертаційних дослідженнях українських авторів (2004-2006 рр.) / Я. Радиш, Н. Кризина // Лікар. справа-Врачеб. Дело. — 2006. — № 7. — С. 89-94.
8. Стеценко С. Г. Медицинское право : учебник / С. Г. Стеценко; Асоц. Юрид. центр. — СПб. : Юрид центр Пресс, 2004. — 570 с.
9. Болотіна Н. Медичне право у системі права України / Н. Болотіна // Право України. — 1997. — № 7. — С. 116-120.